

POSTANOWIENIE

Dnia 28 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący)

SSN Beata Janiszewska

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej "S." w S.
przeciwko M. K. i A. K.

o zapłatę,

oraz z powództwa wzajemnego M. K. i A. K.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej "S." w S.

o zapłatę

w sprawie z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej "S." w S.

przeciwko M. K. i A. K.

o zapłatę

oraz z powództwa wzajemnego M. K. i A. K.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej "S." w S.

o zapłatę

w sprawie z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej "S." w S.

przeciwko M. K. i A. K.

o zapłatę

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 kwietnia 2022 r.,

na skutek zagadnienia prawnego

przedstawionego przez Sąd Okręgowy w S.

postanowieniem z dnia 1 października 2020 r., sygn. akt II Ca [...],

„Czy spółdzielnia mieszkaniowa może podwyższać opłaty należne
zgodnie z art. 4 ust. 11 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o
spółdzielniach mieszkaniowych od osób niebędących członkami

spółdzielni, którym przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego o kwotę podatku od towarów i usług, w szczególności w sytuacji, gdy w uchwałach organów spółdzielni wydanych na podstawie statutu nie określono, że stawki tych opłat są stawkami netto?”

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 28 listopada 2018 r. Sąd Rejonowy w S., po rozpoznaniu sprawy z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej „S.” w S. przeciwko M. K., A. K. o zapłatę oraz z powództwa wzajemnego M. K., A. K. przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej „S.” w S. o zapłatę, zasądził na rzecz strony powodowej (pозwanej wzajemnej) stosowne kwoty tytułem opłat za korzystanie z lokalu użytkowego, uznając, że w odniesieniu do osób dysponujących spółdzielczym własnościowym prawem do lokalu użytkowego opłaty z art. 4 ust. 1¹ ustawy z 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (u.s.m.) powinny zostać podwyższone o podatek od towarów i usług.

Pozwani (powodowie wzajemni) nie kwestionowali w sprawie tego, że na podstawie art. 4 ust. 1¹ ustawy z 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych zobligowani są do ponoszenia na rzecz spółdzielni kosztów związanych z korzystaniem z lokalu, a jedynie kwestionowali ich wysokość, podnosząc m.in., że powódka niezasadnie podwyższała opłaty o podatek VAT. W stanie faktycznym sprawy wskazana wysokość opłaty zawarta w uchwale organu spółdzielni wydanej na podstawie statutu nie określała, że stawka tych opłat jest stawką netto.

Sąd pierwszej instancji uznał jednak, że spółdzielnia prawidłowo podwyższała te opłaty o wartość podatku VAT według stawek przyjętych w złożonych do akt fakturach VAT (22 % z wyjątkiem opłaty za wywóz śmieci, gdzie naliczyła prawidłowo podatek VAT wg stawki 7 % - art. 41 ust. 2 ustawy o podatku od towarów i usług - załącznik nr 3 do ustawy).

Dokonując takiej oceny, Sąd pierwszej instancji miał na względzie, że w świetle art. 1 ust. 3 u.s.m. działalność spółdzielni mieszkaniowej w zakresie zarządzania nieruchomościami stanowiącymi jej mienie i nabyte na podstawie ustawy mienie jej

członków jest obligatoryjną działalnością gospodarczą. Obowiązki w zakresie wnoszenia opłat stanowią w istocie zapłatę za czynności spółdzielni w zakresie zarządzania. Czynności spółdzielni wynikające z obowiązku zarządzania nieruchomościami stanowiącymi jej mienie (art. 1 ust. 3 u.s.m.), za które uiszczane są opłaty wymienione w art. 4, stanowią odpłatne świadczenie usług w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług, podlegające opodatkowaniu tym podatkiem, który jest elementem wpływającym na wysokość opłat, gdyż ekonomiczny koszt podatku VAT ponosi ostateczny konsument usług.

W tym stanie rzeczy, zdaniem Sądu Rejonowego, powód (pozwany wzajemny) zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi podwyższył opłaty o podatek VAT, gdyż obowiązek taki wynika z art. 43 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od towarów i usług oraz ustawy o zwrocie osobom fizycznym niektórych wydatków związanych z budownictwem mieszkaniowym, stosownie do którego zwalnia się od podatku czynności dokonywane na rzecz członków, którym przysługują spółdzielcze prawa do lokali mieszkalnych, członków spółdzielni będących właścicielami lokali mieszkalnych lub na rzecz właścicieli lokali mieszkalnych niebędących członkami spółdzielni, za które są pobierane opłaty zgodnie z art. 4 ust. 1, 2, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych. Jak wynika z powyższego, ustawodawca nie wymienił w przytoczonym katalogu czynności wykonywanych na rzecz osób niebędących członkami spółdzielni, którym przysługują spółdzielcze prawa do lokali użytkowych, więc czynności te podlegają opodatkowaniem podatkiem od towarów i usług.

W toku postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy w S. powziął wątpliwość w zakresie następującego zagadnienia prawnego:

„Czy spółdzielnia mieszkaniowa może podwyższać opłaty należne zgodnie z art. 4 ust. 11 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych od osób niebędących członkami spółdzielni, którym przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego o kwotę podatku od towarów i usług, w szczególności w sytuacji, gdy w uchwałach organów spółdzielni wydanych na podstawie statutu

nie określono, że stawki tych opłat są stawkami netto” i postanowieniem z dnia 1 października 2020 r. skierował to zagadnienie w trybie art. 390 k.p.c. do Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, zgodnie z którym podjęcie uchwały rozstrzygającej zagadnienie prawne stanowi - ze względu na jej wiążący charakter (art. 390 § 2 k.p.c.) - wyjątek od zasady samodzielnego rozstrzygania sprawy przez sąd właściwy. Z tego względu wskazuje się na potrzebę ścisłej wykładni przesłanek stosowania art. 390 k.p.c. (zob.np. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1999 r., III CZP 62/98, OSNC 1999, nr 10, poz. 166).

W nauce i orzecnictwie podkreśla się, że przedmiotem zagadnienia prawnego może być jedynie taka poważna wątpliwość prawna, której wyjaśnienie w formie uchwały jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd drugiej instancji. Sąd ten powinien zatem szczegółowo wyjaśnić, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne; obowiązany jest również wykazać, że wątpliwości te pozostają w związku z rozstrzygnięciem środka odwoławczego.

Przed wystąpieniem z pytaniem prawnym Sąd powinien podjąć samodzielnie próbę wyjaśnienia wątpliwości prawnych i wystąpić z pytaniem jedynie wówczas, gdy obiektywnie ujmując, nie może ich rozstrzygnąć. Instytucja pytania nie służy bowiem zastępowaniu Sądu *meriti* przez Sąd Najwyższy w procesie koniecznej wykładni prawa i jego stosowania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego 14 czerwca 2019 r., III CZP 9/19, postanowienie Sądu Najwyższego z 9 października 2020 r., III CZP 73/19). Zagadnienia prawnego nie można przy tym ograniczać do pytania wprost lub pośrednio o sposób rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 grudnia 2018 r., III CZP 72/18). Instytucja pytań prawnych nie

może być wykorzystywana do przerzucenia na Sąd Najwyższy decyzji jurysdykcyjnej obciążającej sąd orzekający.

Przytoczone w tym zakresie argumenty podlegają rozważeniu przez Sąd Najwyższy, który w pierwszej kolejności bada, czy spełnione zostały warunki do podjęcia uchwały.

Sąd Okręgowy w S. oczekuje od Sądu Najwyższego rozwiązania wątpliwości, jakie w jego ocenie występują przy określeniu wysokości - ponoszonych przez niebędących członkami spółdzielni mieszkaniowej dysponentów spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu użytkowego - opłat z tytułu kosztów eksploatacji i utrzymania nieruchomości w częściach przypadających na ich lokale oraz kosztów eksploatacji i utrzymania nieruchomości stanowiących mienie spółdzielni (art. 4 ust. 1¹ u.s.m.), gdy w stosownej uchwale organów spółdzielni nie wskazano wprost, że opłaty są ustalane według wartości netto. Wątpliwości Sądu Okręgowego mają swoje źródło w wyjściowej konstatacji, że w odniesieniu do osób dysponujących spółdzielczym własnościowym prawem do lokalu użytkowego opłaty z art. 4 ust. 1¹ u.s.m. powinny uwzględniać obciążenia z tytułu podatku od towarów i usług (podatku VAT). Sąd pytający dostrzega bowiem, że czynności zarządcze wykonywane przez spółdzielnię mieszkaniową (art. 1 ust. 3 u.s.m.) należy uznać za odpłatne świadczenie usług, które jest opodatkowane podatkiem VAT (art. 5 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług). W związku z tym należności wynikające z tego podatku - co do zasady - powinny być uwzględnione w opłatach nakładanych przez spółdzielnię na odbiorców jej usług, w tym także na niebędących członkami spółdzielni dysponentów spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu użytkowe (art. 4 ust. 1¹ u.s.m.).

Zdaniem Sądu Najwyższego wątpliwości Sądu Okręgowego są o tyle zasadne, iż zgodnie z art. 43 ust. 1 pkt 11 ustawy o podatku od towarów i usług czynności świadczone na rzecz: 1) członków spółdzielni, którym przysługują spółdzielcze prawa do lokali mieszkalnych, 2) członków spółdzielni będących właścicielami lokali mieszkalnych, 3) właścicieli lokali mieszkalnych niebędących członkami spółdzielni są objęte zwolnieniem z podatku od towarów i usług. Z tego wynika, iż opłaty ponoszone przez te podmioty (tj. opłaty z art. 4 ust. 1, 1¹, 2, 4, 5 u.s.m) - wobec

istniejącego zwolnienia - są ustalane bez naliczenia należności z tytułu podatku VAT. Ustawodawca odmiennie traktuje osoby, którym przysługują spółdzielcze prawa do lokali użytkowych. Czynności zarządcze świadczone przez spółdzielnię mieszkaniową na rzecz tych podmiotów pozostają poza zakresem zwolnienia z art. 43 ust. 1 pkt 11 ustawy o podatku od towarów i usług. W konsekwencji są one objęte podatkiem VAT (art. 5 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług). Aktualizacja obowiązku podatkowego w zakresie podatku od towarów i usług wiąże się m.in. z tym, że należności wynikające z tego podatku powinny być uwzględnione przy ponoszeniu opłat wymienionych w art. 4 ust. 1¹ u.s.m.

Stosowne znaczenie dla ustalenia wysokości opłat winny mieć uchwały organów spółdzielni wydawane na podstawie statutu, w których winno określać się, czy stawki tych opłat są stawkami netto czy brutto. W sprawie istota sporu sprowadza się więc do ustalenia sposobu skalkulowania stawek opłat z art. 4 ust. 1¹ u.s.m. w uchwale rady nadzorczej powodowej Spółdzielni Mieszkaniowej (pозwanej wzajemnej). Zatem dla Sądu Okręgowego problematyczne jest przeprowadzenie wykładni uchwały i sprecyzowanie wyrażonego w niej sposobu skalkulowania opłat, które zostały nałożone na pozwanych (powodów wzajemnych) i stanowią przedmiot sporu w rozpoznawanej sprawie.

Sąd pytający uważa, że brak formalnego wyartykułowania w uchwale lub w statucie spółdzielni mieszkaniowej sposobu określenia opłat (brutto/netto) wyklucza wyprowadzenie w tym względzie właściwych wniosków interpretacyjnych. Założenie to nie jest jednak – zdaniem Sądu Najwyższego - trafne. Brak jednoznacznego wskazania w treści uchwały lub innych aktach wewnętrznych spółdzielni mieszkaniowej, iż opłaty ustalane są według wartości netto albo według wartości brutto *per se* nie jest równoznaczne w niemożnością poczynienia stosownych wniosków w tym względzie w procesie wykładni uchwały dotyczącej ustalenia należnych opłat. W odróżnieniu od większości opłat wynikających ze stosunków umownych kreowanych w obrocie rynkowym, wysokość opłat z art. 4 u.s.m. nie jest subiektywizowana przez dążenie spółdzielni mieszkaniowej do generowania zysku. Ustawodawca wymaga, aby opłaty określone w art. 4 ust. 1 i 1¹ u.s.m. odpowiadały realnym kosztom eksploatacji i utrzymania przypadających na konkretny lokal oraz

kosztom eksploatacji i utrzymania nieruchomości stanowiących mienie spółdzielni. Opłaty z art. 4 ust. 1 i 1¹ u.s.m. są więc weryfikowalne w zakresie prawidłowości ustalenia ich wysokości na skutek wprowadzenia przez ustawodawcę ścisłego powiązania merytorycznego między wysokością tych opłat a wysokością kosztów ponoszonych przez spółdzielnię przy wykonywaniu czynności zarządczych. W związku z tym na spółdzielnię mieszkaniową nałożony został obowiązek prowadzenia ewidencji przychodów i kosztów odrębnie dla każdej nieruchomości (art. 4 ust. 4¹ u.s.m.), a także wymóg przedłożenia kalkulacji kosztów na żądanie podmiotu obowiązującego do uiszczania opłat (art. 4 ust. 6¹ u.s.m.).

Wynikający z art. 4 u.s.m. szczególny charakter opłat eksploatacyjnych ponoszonych przez podmioty dysponujące spółdzielczymi prawami do lokali (w tym także przez osoby niebędące członkami spółdzielni, którym przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego), sprawia, że w oparciu o kalkulację kosztów przedstawioną przez spółdzielnię oraz przy ewentualnym wykorzystaniu dowodu z opinii biegłego istnieje możliwość ustaleń w kwestii sposobu skalkulowania stawek opłat eksploatacyjnych, a tym samym stwierdzenia, czy opłaty określone w uchwale spółdzielni mieszkaniowej były ustalone według wartości netto, czy też wartości brutto.

Dlatego zdaniem Sądu Najwyższego rozwianie wątpliwości interpretacyjnych podnoszonych przez Sąd Okręgowy w S. jest możliwe w procesie wykładni treści uchwały organu spółdzielni ustalającej wysokość opłat eksploatacyjnych na niebędących członkami spółdzielni dysponentów spółdzielczych własnościowych praw do lokali użytkowych (art. 4 ust. 1¹ u.s.m.). Wysokość opłat jest skorelowana z kosztami eksploatacji i utrzymania przypadającymi na konkretne lokale oraz kosztami eksploatacji i utrzymania mienia spółdzielni mieszkaniowej. Powoduje to, że opłaty z art. 4 u.s.m. są weryfikowalne w zakresie sposobu ich skalkulowania (art. 4 ust. 4¹ i 6¹ u.s.m.), co z kolei pozwala na stwierdzenie, czy wysokość opłat wynikających z uchwały została skalkulowana według wartości brutto albo netto.

Z tych względów należy przyjąć, iż Sąd Okręgowy powinien podjąć samodzielnie próbę wyjaśnienia wskazanych przez siebie wątpliwości. Obiektywnie ujmując, nawet jeśli Sąd ma pewne wątpliwości co do swojego poglądu, nie można uznać,

że spełnione są przesłanki uzasadniające wystąpienie do Sądu Najwyższego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Oznaczałoby to bowiem przede wszystkim oczekiwanie przez Sąd akceptacji dla prezentowanego przezeń stanowiska. Wobec ścisłej prawnej regulacji sposobu rozliczania kosztów przez spółdzielnie mieszkaniowe zawsze jest możliwe określenie czy stosowna uchwała organów spółdzielni dotyczyła wartości brutto czy netto, dlatego Sąd *meriti* może swoje wątpliwości rozstrzygnąć w niniejszej sprawie we własnym zakresie. Nie jest rolą Sądu Najwyższego udzielanie wsparcia i potwierdzania stanowiska prawnego prezentowanego przez sąd pytający.

Dlatego Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. odmówił podjęcia uchwały.

a.s.